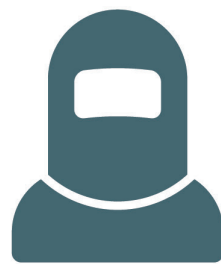
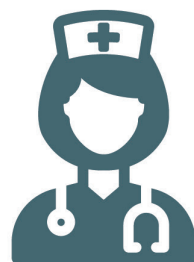

ПРЕД

НА ВЛАДИНИТЕ
МЕРКИ
ЗА ПРЕВЕНЦИЈА
И ЗАШТИТА
ОД
КОРОНАВИРУСОТ
И НИВНОТО
ВЛИЈАНИЕ ВРЗ
РАБОТНИЧКИТЕ
ПРАВА

ВРЕШКИ НА ВЛАДИНИТЕ МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЈА И ЗАШТИТА ОД КОРОНАВИРУСОТ И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ РАБОТНИЧКИТЕ ПРАВА

*Податоците се прибирани од и анализирани врз основа на извештаите на Хелсиншкиот комитет за човекови права.

British Embassy
Skopje

ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА
ПРОДУКТИВНОСТА
ПРЕКУ ПОДОБРУВАЊЕ
НА ЗАКОНСКАТА РАМКА
ЗА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ
ВО МАКЕДОНИЈА

Ноември, 2020

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент
Охридски", Скопје

342.51:[616.98:578.834(497.7)(047.31)
349.2:[616.98:578.834(497.7)(047.31)

ПЕТКОВСКА, Наташа

Преглед на владините мерки за превенција и
заштита од коронавирусот
и нивното влијание врз работничките права
[Електронски извор] : Ноември,
2020 / [автор Наташа Петковска]. - Скопје : Хелсиншки
комитет за
човекови права на Република Македонија, 2020

Начин на пристапување (URL): <http://www.mhc.org.mk/>.
- Текст во PDF
формат, содржи 32 стр., илустр. - Наслов преземен од
екранот. - Опис на
изворот на ден 27.11.2020. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-4790-76-1

СОДРЖИНА

ВОВЕД.....	5
Мерките за превенција и заштита од коронавирусот помеѓу теоријата и реалноста	8
Мерка за ослободување на еден од родителите на деца до десетгодишна возраст	8
Престанок на важноста на оваа мерка	12
Мерка за ослободување на хронично болните работници	13
Престанок на важноста на оваа мерка	15
Мерка за заштита на здравјето на работниците.....	16
Економските мерки и нивното влијание на работничките права	19
Првиот и вториот пакет економски мерки	19
Отпуштања од работа.....	21
Намалување и/или неисплаќање на платите	22
Без здравствено осигурување во услови на пандемија.....	23
Прекарните работници и работниците со договори за вработување на определено време	24
Трет пакет економски мерки.....	25
Злоупотреба на трите пакети економски мерки	27
Четврт пакет економски мерки	28
ЗАКЛУЧОК	30

ВОВЕД

Во декември 2019 година, во градот Вухан, во провинцијата Хубеи во Народна Република Кина, се појави нов коронавирус што за кратко време почна да се шири и во другите делови на светот.¹ Првиот позитивен случај во Македонија беше регистриран на 26 февруари 2020 година. По појавата на неколку случаи на пациенти дијагностицирани со Ковид-19², на 11 март, Владата донесе неколку мерки и препораки за заштита и превенција од коронавирусот.³ На 11 март 2020 година Светската здравствена организација прогласи пандемија поради Ковид-19.⁴

На 11 март, Владата ја донесе првата мерка за превенција и заштита од коронавирусот со која го прекина воспитнообразовниот процес и наставата во сите детски градинки и основните училишта. Истовремено, Владата одлучи дека за спроведување на оваа мерка, еден од родителите чии деца до десетгодишна возраст посетуваат настава во градинка или основно училиште, ќе биде ослободен од обврската да ги извршува работните задачи. Веднаш потоа, беа утврдени и категориите на лица што треба да бидат ослободени од работа и работни активности, поради одредени здравствени состојби. На 14 март, Владата им препорача на сите работодавачи во државата, во зависност од типот на работата и можностите, да ја организираат работата и начинот на работата на вработените лица преку институтот „работа од дома“. На 18 март 2020 година, беше прогласена вонредна состојба на територијата на целата држава.⁵

Паралелно со зголемувањето на бројот на регистрирани случаи на коронавирусот, растеа и прекршувањата на работничките права. Поради тоа, овој преглед ги разгледува сите мерки донесени од почетокот на кризата

1 [World Health Organization 'Timeline: WHO's COVID-19 response'](#) (2020).

2 Болеста предизвикана од новиот коронавирус SARS-COV-2.

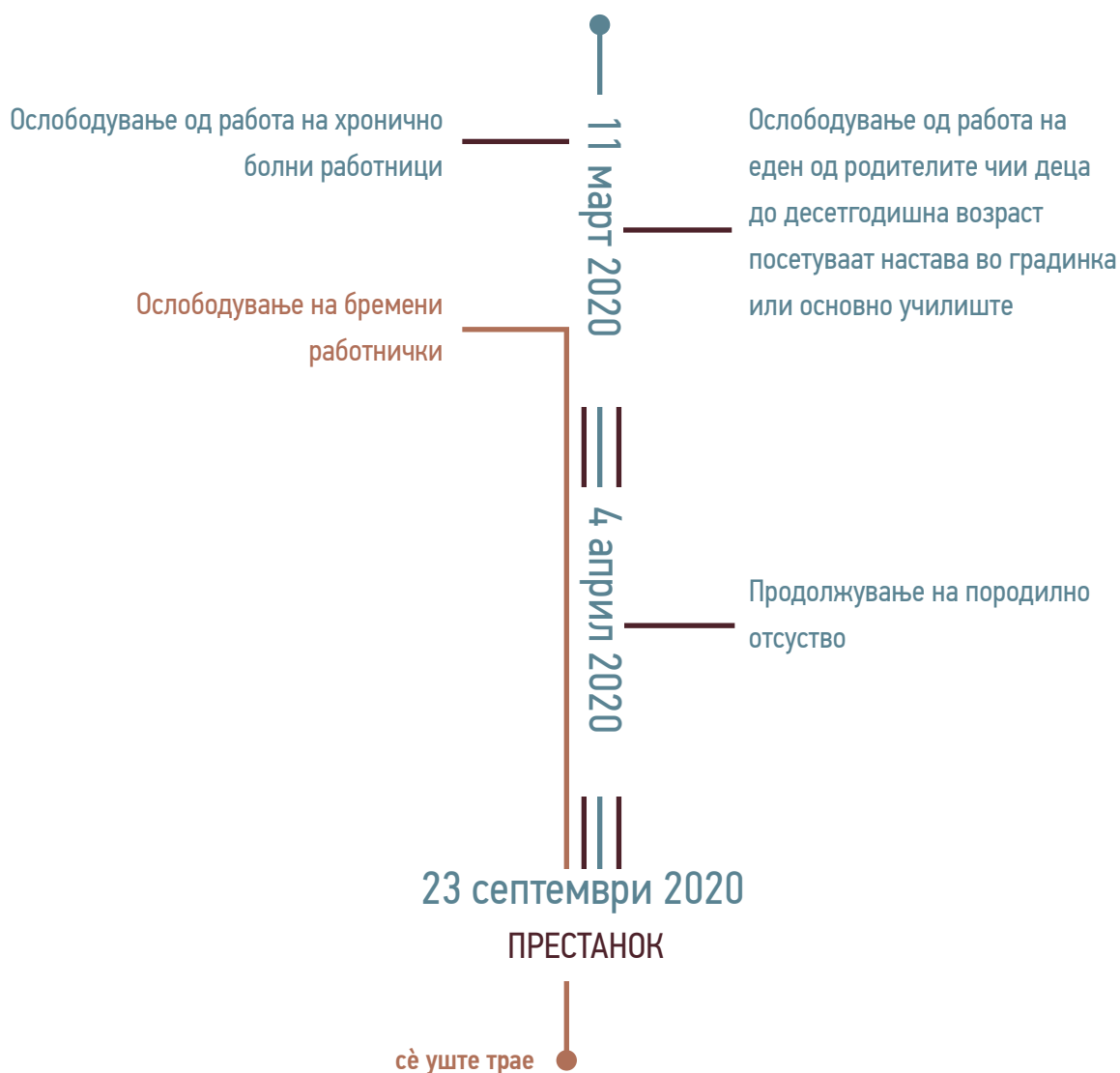
3 Сите мерки и заклучоци од седниците на Владата поврзани со превенцијата и заштита од коронавирусот се достапни на [официјалната страница на Владата](#).

4 World Health Organization ['WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020'](#) (март 2020).

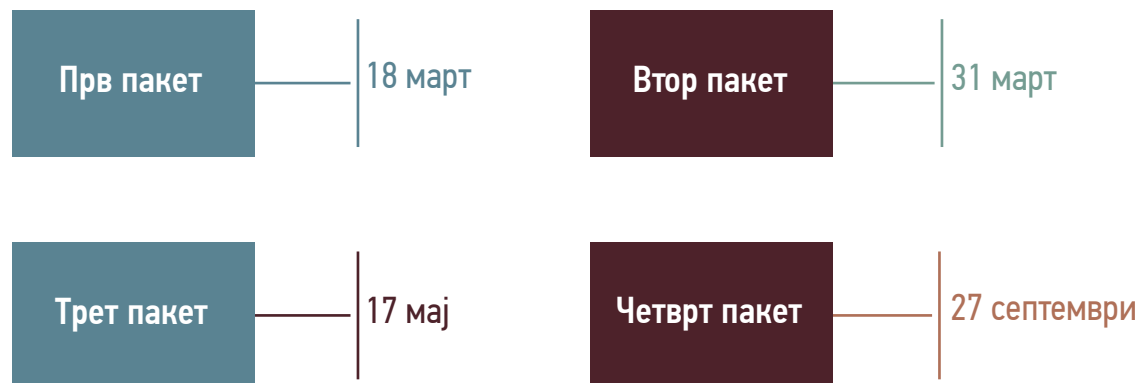
5 Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба од 18.3.2020 година на Претседателот на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.68/2020).

предизвикана од справување со пандемијата, што директно ги засегнаа работниците, со цел сеопфатно следење на трендовите, предизвиците и проблемите што произлегоа од нивното спроведување. Анализата е поделена на два дела – првиот е посветен на владините мерки за превенција и заштита од коронавирусот што влијаеја на работничкото секојдневие во државата, а вториот дел ги разгледува економските мерки од аспект на нивното влијание врз работничките права. Заклучоците што произлегоа од направениот осврт се сумирани на крајот.

Мерки за превенција и заштита од коронавирусот

Економски мерки

МЕРКИТЕ ЗА ПРЕВЕНЦИЈА И ЗАШТИТА ОД КОРОНАВИРУСОТ ПОМЕЃУ ТЕОРИЈАТА И РЕАЛНОСТА

Мерка за ослободување на еден од родителите на деца до десетгодишна возраст

Една од родовосензитивните мерки на Владата за справување со пандемијата предизвикана од Ковид-19 беше ослободувањето од работа на еден од родителите кои имаат деца до десетгодишна возраст. На 11 март, Владата го прекина воспитнообразовниот процес и наставата во сите детски градинки и основните училишта. За целисходно спроведување на оваа мерка, Владата одлучи дека еден од родителите чии деца до десетгодишна возраст посетуваат настава во градинка или основно училиште ќе бидат ослободени од обврската да ги извршуваат работните задачи. Навидум, оваа мерка се чини дека ја препознава поделеноста на правата и обврските на родителите во рамките на домот и грижата за децата, но податоците добиени преку пријавите за прекршувања на работничките права покажуваат дека оваа мерка во најголем

дел ја користеа мајките.⁶ Ваквите податоци повторно ја извадија на површина родовата нееднаквост во нашето општество, што всушност е директен резултат на недоволната посветеност и работа на ова поле во периодот пред кризата.⁷

За ова сведочат и податоците на Државниот инспекторат за труд (ДИТ), кој во периодот од 11 до 31 март регистрирал вкупно 1454 пријави од граѓани. Во 830 случаи работниците побарале информации за воведените мерки за заштита и превенција од корона вирусот, а другите 624 пријави се однесувале на непочитување на овие мерки од страна на работодавачите. Од овие 624 пријави, 194 се однесувале на непочитување на правото на платено отсуство на родител со дете до десетгодишна возраст, 148 пријави на отказни решенија, додека другите 282 пријави се по различни основи за прекршувања на работничките права. Во периодот од шести до деветти април, Инспекторатот регистрирал вкупно 219 пријави од граѓани, од кои 48 пријави се однесувале на непочитување на воведените мерки за заштита и превенција од корона вирусот од страна на работодавачите, а 171 биле од информативен карактер.⁸ Ова значи дека во првите месеци од кризата, ДИТ најчесто постапувал токму по пријави за прекршувања на мерката за ослободување од работа на еден од родителите кои имаат деца до десетгодишна возраст, односно, овие пријави се застапени со дури 28 проценти од вкупниот број пријави за прекршување на работничките права.⁹

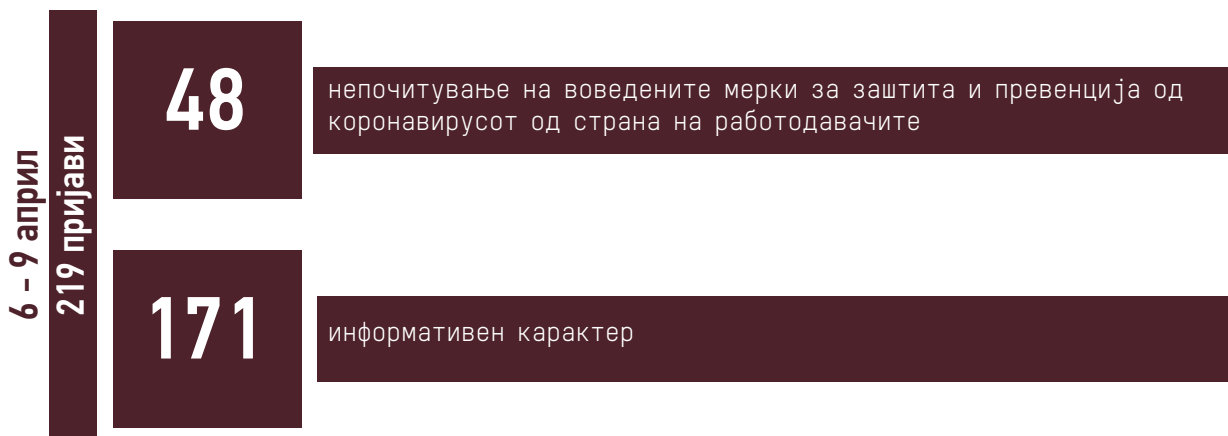

6 Хелсиншки комитет за човекови права, „[Работничките права во време на корона вирусот – сумирани податоци](#)“ (јули 2020).

7 Пример види Марија Башевска, „[Индекс на родова еднаквост во Северна Македонија](#)“ (2019).

8 Вилдан Дрпљанин, Наташа Петковска, „[Здружување, збунетост или злоупотреба: улогата на синдикатите во заштитата на работниците](#)“ (септември 2020).

9 Реактор – истражување во акција, „[Платена и неплатена работа, родово-базирана дискриминација и работнички права во време на Ковид – 19](#)“ (април 2020).

Работничките се соочија со ситуации каде што работодавачите не ги ослободуваа од работни обврски или пак, тогаш кога ги ослободуваа им ја намалуваа платата. Некои работодавачи дури им се закануваа со откази и непродолжување на договорите за вработување на определено време. Ова беа и најчестите прекршувања на работнички права пријавени во Хелсиншкиот комитет за човекови права во јули. Во еден таков случај, на текстилна работничка - мајка на дете до десетгодишна возраст што била ослободена од работни обврски, работодавачот ѝ исплатил плата во износ од 50 проценти од целосниот износ на платата за месеците април и мај. По спроведениот вонреден инспекциски надзор кај работодавачот, Државниот инспекторат за труд утврдил прекршување на правата на работничката. Работодавачот постапил по насоките дадени од страна на Инспекторатот, ги отстранил неправилностите и на работничката ѝ ја исплатил разликата во платите за овие месеци.¹⁰

Меѓународната организација на трудот (МОТ) ги наведе четирите сектори врз кои кризата со вирусот има најсилно влијание, станува збор за сместувањето и прехранбената индустрија; недвижностите, бизнис и административниот сектор; преработувачката - текстилната индустрија; и трговијата. Во 2020 година, 527 милиони жени (или 41 процент од вкупниот број работнички) се вработени во овие сектори, споредено со 35 проценти од вкупниот број мажи работници. Ова посочува кон тоа дека кризата многу потешко ќе ја погоди женската работна сила, а во посиромашните земји постои ризик дека ќе

¹⁰ Известување на Државниот инспекторат за труд до Хелсиншкиот комитет за човекови права од 5.8.2020 година.

исчезнат многу работни места токму во преработувачката индустрија.¹¹

Жените кај нас се доминантно застапени во работната сила во текстилната индустрија,¹² што е убедливо најслабо платена индустрија, па, текстилните работнички често добиваат плата која не е многу повисока од минималната. Па така, женската работна сила во овој сектор беше меѓу најпогодените од економската криза. Имено, работодавачите се обидоа да ги заобиколат законските правила за исплаќање минимална плата и неправилно се повикуваа на институтот „принуден одмор“.¹³ Во ваков случај за работникот е предвиден надоместок на плата во висина од 70 проценти од платата, што значи дека работникот може да прими надоместок понизок од законски предвидениот износ на минималната плата. Сепак, Државниот инспекторат за труд беше дециден дека на работниците што ги користат владините мерки за ослободување од работа им следува целосната плата. Поради злоупотребите на трудовите правила и незаконските исплаќања на помала плата, во текстилната индустрија се случуваше работничките со деца до десетгодишна возраст, ослободени од работа, да примаат плата во износ од околу 7500 денари.

Жените го носат најголемиот товар за извршување на обврските во домот и грижата за децата, а во градови каде текстилната индустрија преовладува како главен извор на приходи, тие истовремено се и главните носители на приход во домаќинството (breadwinners).¹⁴ Оттука, ваквото незаконито намалување на платите, за работничките значи дека добиваат износ кој не успева да ги задоволи основните егзистенцијални потреби на едно семејство.

Повредите на работничките права истовремено претставуваат и повреда на правата на жените, што дополнително го потврдува мултидимензионалниот и интерсекциски карактер на оваа криза, па оттаму и секое решение кое не ги зема предвид класата и родот како испреплетени и вкрстени елементи, е несоодветно за нејзино справување и спречување. Жените се структурно опресирани со самото тоа што преовладуваат како работна сила во индустријата што е убедливо најслабо платена. Дополнително, при криза од овие размери тие се најподобни на удар, затоа што системот кој е создаден да дозволува

11 International Labour Organization “[The COVID-19 response: Getting gender equality right for a better future for women at work](#)” (2020).

12 Дури 90 проценти од вкупниот број вработени во текстилните фабрики во Штип се жени - Center for Research and Policy Making “[Macedonian Clothes for Europe](#)” (2006).

13 За погрешното толкување на трудовите правила и за намалувањето и/или неисплаќањето на платите види повеќе на страна 13.

14 Maria Mies “Patriarchy and Accumulation on a World Scale: Women in the International Division of Labor” (1986).

да бидат и/или ги става во ваква потчинета и угнетена положба, не нуди механизми да ги заштити.

Престанок на важноста на оваа мерка

На својата четврта седница Владата одлучи дека од 23 септември престануваат да важат мерките за превенција и заштита од коронавирусот за ослободување на еден од родителите на деца до десетгодишна возраст што посетуваат настава на кое било ниво од воспитнообразовниот процес (градинка или основно училиште).¹⁵ Престана да важи и мерката за продолжено породилно отсуство, па работниците што беа ослободени од работа врз овој основ, се вратија на своите работни места. Оваа одлука беше донесена на владината седница и покрај тоа што само неколку дена претходно медиумите објавија дека Комисијата за заразни болести до Владата доставила предлог важноста на мерката за продолжено породилно отсуство да трае до крајот на годината.¹⁶ Мерката за ослободување од извршување работни обврски продолжи да важи само за бремените работнички.¹⁷

Ваквата одлука предизвика низа реакции кај работниците што ги користеа овие мерки. Преку организирани протести пред Владата на 17 и на 21 септември тие го искажаа своето несогласување.¹⁸ Претставници на Владата остварија средба со родителите и на барањето да се продолжи мерката за продолжено породилно отсуство од еден до два месеци за полесно приспособување на новонастанатата ситуација, родителите добија ветување дека Владата ќе покаже слух и разбирање.¹⁹ Сепак, тоа не се случи, па засегнатите родители

.....
15 Влада на Република Северна Македонија, [„Четврта седница на Владата: Вработените ослободени од работа според листата на хронични, со исклучок се оние со потврда од лекар-специјалист, сите родители на деца кои досега беа ослободени се враќаат на извршување на работните задачи од 23 септември“](#) (септември 2020).

16 А10н, [„Комисија за заразни болести: Породилното отсуство да се продолжи до крајот на годината, од работа ослободени и бремените жени“](#) (септември 2020), последно пристапено на 12.10.2020 година.

17 Влада на Република Северна Македонија, [„Бремените жени продолжуваат да ги користат мерките донесени од Владата, од 23 септември се враќаат вработените кои ја користеа мерката за продолженото породилно отсуство“](#) (септември 2020).

18 Нова Македонија, [„Надлежните не попуштаат, мајките даваат откази за да ги чуваат децата дома“](#) (септември 2020), последно пристапено на 12.10.2020 година.

19 Влада на Република Северна Македонија, [„Премиерот Заев и министрите Шахпаска и Филипче со претставници на родителите кои ја користеа мерката за продолжено породилно отсуство: Ќе покажеме максимална флексибилност, но мораме да научиме да живееме со пандемијата“](#) (септември 2020).

и нивните деца останаа без системска заштита во поглед на справувањето со последиците предизвикани од корона вирусот.

Мерка за ослободување на хронично болните работници

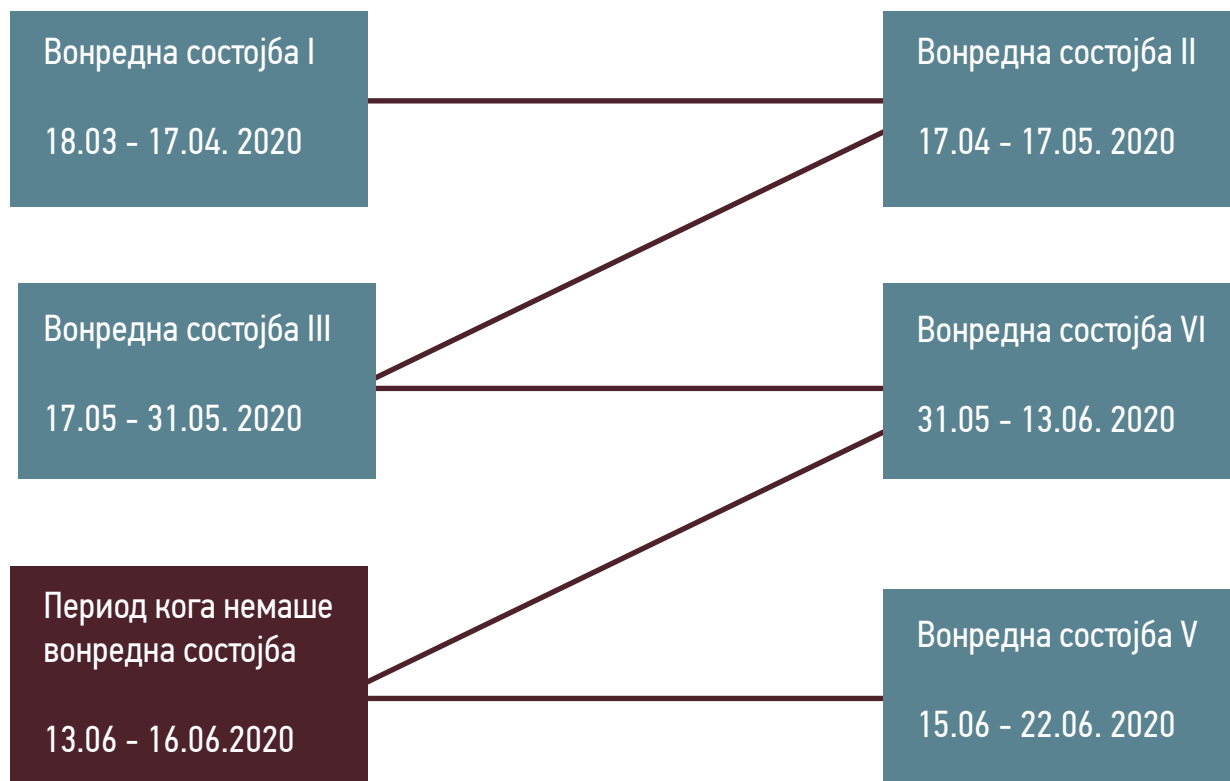
На 11 март оваа година, Владата ја усвои мерката за утврдување на категориите на лица што треба да бидат ослободени од работа и работните активности, поради одредени здравствени состојби. Помеѓу нив се работниците со хронични респираторни заболувања, тешки кардиоваскуларни заболувања, дијабет - ТИП1, малигни заболувања и имуно-компромитирачки состојби. Врз основа на ова, Министерството за здравство и Комисијата за заразни болести подготвија листа со дијагнози во врска со горенаведените здравствени состојби.²⁰

Времетраењето на вонредната состојба беше продолжувано пет пати.²¹ Во периодот од 13 до 15 јуни не беше прогласена вонредна состојба, создавајќи ситуација во која овие два дена повторно течеа сите рокови, како што се на пример, роковите во постапките од работен однос. За последен пат вонредна состојба беше прогласена од 15 до 22 јуни.²²

.....
20 Министерството за здравство, „[Листа на хронични болести со дијагнози кои се ослободени од работни обврски](#)“ (март 2020).

21 Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба од 18.3.2020 година на Претседателот на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.68/2020), Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба од 17.4.2020 година на Претседателот на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.104/2020), Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба од 17.5.2020 година на Претседателот на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.127/2020), Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба од 31.5.2020 година на Претседателот на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.142/2020) и Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба од 15.6.2020 година на Претседателот на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.159/2020).

22 Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба од 15.6.2020 година на Претседателот на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.159/2020).

Новонастанатите околности по 22 јуни предизвикаа несигурност кај работниците во однос на продолжувањето на мерката за нивно ослободување од работни обврски. Медиумите објавија дека по завршувањето на вонредната состојба дел од работодавачите во приватните претпријатија, но и во државни институции, ги повикале вработените да се вратат на работните места.²³ Владата одлучи дека и по престанувањето на вонредната состојба остануваат во сила мерките со кои, меѓу другото, се ослободуваат од работните обврски хронично болните работници.²⁴ Овој период, Хелсиншкиот комитет регистрирал 17 случаи каде работниците продолжиле да одат на работа по барање на

23 Фокус, „[Мерката за родителите на деца до 10 години важи и по вонредната состојба-работодавачите не смеат да ги ангажираат](#)“ (јуни 2020), последно пристапено на 12.10.2020 година.

24 Влада на Република Северна Македонија „[Од 65-тата седница на Владата: Остануваат во сила мерките со кои се ослободуваат од работните обврски родителите кои што имаат деца до 10-годишна возраст или активно четврто одделение; Моловите ќе работат до 22:00 часот](#)“ (јуни 2020). Од работни обврски беа ослободени родителите што имаат деца до десетгодишна возраст или активно четврто одделение, хронично болните лица, бремените жени, самохраните родители, родителите на деца со попреченост што ја користат услугата дневен центар, како и лицата што на работа одат со придружба - потполно слепи лица, лица што се движат со инвалидска количка и лица со умерена и тешка интелектуална попреченост, со можност, доколку е тоа остварливо, да ги извршуваат работните задачи од дома.

нивните работодавачи, спротивно на усвоените мерки. Останатите прекршувања се однесуваа на неисплаќање на платите и/или намалување на платите на работниците ослободени врз основа на оваа мерка.

Дел од работодавачите ја изиграле мерката принудувајќи ги работниците да користат боледување и на тој начин тие примале плата во износ од 70 проценти. Останатиот дел од работодавачите директно им ги намалувале платите на хронично болните работници. Еден ваков пример е група од 200 работници што спаѓаат во категоријата на хронично болни, на кои за периодот додека биле ослободени од работни обврски, работодавачот им ја намалил платата за 30 проценти. Ваквото намалување на платите на работници кои објективно не можат да ги извршуваат работните обврски е незаконито, влијае врз нивната и егзистенцијата на нивните семејства и претставува злоупотреба на вонредната состојбата предизвикана од пандемијата. Случајот бил пријавен во Државниот инспекторат за труд, па по спроведување на вонредниот инспекциски надзор било утврдено прекршување на правата на работниците од страна на работодавачот. Работодавачот постапил по дадените насоки, ги отстранил неправилностите и им ја исплатил платата на хронично болните работници во целосниот износ. Мал е бројот на санкционирани прекршувања во споредба со бројот на регистрирани пријави, но имајќи предвид дека бројот на непријавени случаи е далеку поголем, мора да се дејствува во насока на превенција во заштитата на работничките права.

Престанок на важноста на оваа мерка

Владата одлучи дека работниците со хронични заболувања што беа ослободени од работа, од 23 септември 2020 година се враќаат на своите работни места и на редовно извршување на работните задачи. Единствениот исклучок предвиден во овој поглед се лицата кои имаат малигна болест и/или оние кај кои болеста е во фаза на влошување и тоа можат да го докажат со потврда со наод и мислење од лекар специјалист. Врз основа на потврдата, работниците треба да користат боледување, што значи дека ќе добиваат надоместок на плата поради спреченост на работа во износ од 70 проценти (доколку отсутнуваат до 15 дена) или 90 проценти (доколку отсутнуваат од работа повеќе од 15 дена).

Престанокот на важноста на оваа мерка значи дека системот ги остава незаштитени хронично болните работници во услови кога стапката на

новодијагностицирани лица достигнува 164 на 100.000 жители за период од една недела,²⁵ а за истиот период, во 28.3 проценти од епидемиолошки истражените случаи било утврдено присуство на хронични здравствени состојби.²⁶

Мерка за заштита на здравјето на работниците

Голем број работодавачи не ги почитуваат мерките и препораките на Владата и на Министерството за здравство за превенција и заштита од коронавирусот. Особено незаштитени и загрозувани беа работниците во првата борбена линија против вирусот - работниците во супермаркетите, продавачките и продавачите, хигиеничарите и хигиеничарките.²⁷ Занемарувајќи ги трудовите прописи за заштита и безбедност при работа, работодавачите не им обезбедија соодветна заштитна опрема, па овие работници ги остваруваат своите работни задачи изложени на сериозен ризик по своето здравје и живот. Притоа, тие не добија зголемување на платите во износ соодветен на зголемениот ризик на работното место. Во таа насока и експертите за човекови права на Обединетите нации велат дека

[н]иеден работник не е потрошлив. Сите работници се од суштинско значење, без разлика која категорија се применува врз нив од страна на државите или на бизнисите. Секој работник има право да биде заштитен од изложување на опасности на работното место, вклучувајќи го и коронавирусот.”²⁸

Нашите работодавачи ги игнорираат повиците за преземање превентивни и претпазливи заштитни мерки и продолжија да ги изигруваат законските обврски за обезбедување безбедност и здравје при работа за вработените од секој аспект поврзан со работата. Оваа обврска дополнително е нагласена во услови

25 European Centre for Disease Prevention and Control, “[Distribution of cumulative confirmed cases per 100.000 inhabitants – last 7 days for the Republic of North Macedonia](#)” (октомври 2020); последно пристапено на 27.10.2020 година.

26 Институт за јавно здравје, „[Состојба со COVID-19 во Северна Македонија и светот, 19-25.10.2020](#)“ (октомври 2020).

27 The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, “[Every worker is essential and must be protected from COVID-19, no matter what](#)” (мај 2020).

28 Ibid.

на пандемија, која претставува закана по самиот живот на работниците.

На 1 јуни, во Штип беа затворени пет текстилни конфекции, откако во градот на крајот на мај беше затворена една фабрика поради случаи на работници позитивни на Ковид-19. Кризниот штаб на општина Штип предложи да се затворат фабриките истиот ден кога во општината беа регистрирани 27 позитивни лица - најголем број случаи дотогаш. Оваа одлука беше прифатена од Комисијата за заразни болести и Кризниот штаб на Владата. Имено, во петте текстилни фабрики, во кои работат приближно 500 работници, се јавиле неколку случаи на заразени со коронавирус. Работодавачите организирале превоз од дома до работното место и назад за работниците, во исти автобуси, заедно со заболените работници од друга фабрика и со ова придонеле за ширење на заразата. Градоначалникот на Штип изјавил дека во првата конфекција, која брои 110 работници, кај половина од вработените (55 лица) било утврдено присуство на коронавирусот.²⁹ Поради тоа, Државниот инспекторат за труд во координација со полицијата, правел засилени контроли на подрачјето на Општина Штип каде што Главниот координативен кризен штаб забранил работа на текстилните и кожарските фабрики, во периодот кога важеше забраната. Од надзорите било утврдено дека работодавачите во овие две дејности во Штип целосно ја почитувале забраната.³⁰

Сепак, медиумите пренесоа сведоштва на работничките од овие конфекции за притисокот кој во овој период им бил вршен од нивните работодавачи:

„Ми вика – заразени, незаразени, ќе седите тука, кој преживее, преживее. Решив да не одам на работа, ама не знам кој ќе ги рани децата затоа што и онака останаа без татко.“

29 Сакам да кажам, „Затворени 5 конфекции во Штип откако денес се регистрирани нови 27 случаи на Ковид-19“ (јуни 2020), последно пристапено на 12.10.2020 година.

30 Влада на Република Северна Македонија, „Од 61-вата седница на Владата: Усвоена Програма за финансирање на програмските активности на здруженијата и фондациите за мерки за справување со КОВИД-19 кризата“ (јуни 2020).

друга работничка вели дека:

„Не можеш да му докажеш колку се плашме. Патуваме со автобусот во кој се возеа пет жени што веќе се заболени. Се плашам ако дознае дека се жалеме, ќе останам без денар, две деца имам.“³¹

Работодавачите не им обезбедиле заштитни маски, средства за дезинфекција ниту пак можност за потребното растојание од два метри на работничките, со оглед на тоа што тие биле принудени да патуваат со мал број автобуси во кои одржувањето растојание не било возможно.³² Нема официјален податок дали Државниот инспекторат за труд поднел соодветни кривични пријави за ваквото грубо прекршување на работничките права, кое го достигнува нивото на сурово, нечовечно и понижувачко постапување.

.....
31 А1он, „[Газдите кон работничките во Штип: Заразени, незаразени, ќе седите тука, кој преживее, преживее](#)“ (јуни 2020), последно пристапено на 12.10.2020 година.

32 Ibid.

ЕКОНОМСКИТЕ МЕРКИ И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ НА РАБОТНИЧКИТЕ ПРАВА

Првиот и вториот пакет економски мерки

Заради справување со последиците од корона вирусот, Владата вовеле економски мерки што предвидуваат директна финансиска поддршка на ликвидноста кај микро, мали и средни компании од страна на Развојната банка на Северна Македонија.³³

Притоа, донесена е уште една мерка што се однесува на поддршка за компаниите во делот на исплатата на плати со субвенционирање на придонеси за вработените во погодените компании од секторите туризам, транспорт, угостителство и други погодени компании, за месеците април и мај 2020 година, со субвенција на придонеси по вработен во висина до 50 проценти од

.....
³³ Секоја компанија, во зависност од бројот на вработени, можеше да добие од 3 до 30 илјади евра. Микро компаниите, до 10 вработени, можеа да подигнат кредит од 3 до 5 илјади евра. Малите компании со 10 до 50 вработени, можеа да подигнат кредит од 10 до 15 илјади евра и средните компании со 50 до 250 вработени, можеа да подигнат кредит од 15 до 30 илјади евра. Кредитите беа бескаматни, со каматна стапка од 0 проценти со грејс период од 6 месеци и рок на отплата од 2 години.

просечната плата исплатена во 2019 година. Компаниите беа условени да не го намалат бројот на вработените под бројот на вработени во месец февруари од 2020 година и ова да важи од денот на користење на мерката; да не исплаќаат дивиденди во текот на 2020 година, до денот на поднесувањето на годишна сметка, односно финансиски извештаи за 2020 година и да немаат исплатено награда-бонус по влегување во сила на мерката. Мерката беше директно насочена за помош на компаниите што оствариле послаби финансиски резултати во 2020 поради коронавирусот.³⁴

Сепак, веднаш по воведувањето на овие пакет мерки од страна на Владата, во Хелсиншкиот комитет беа регистрирани првите нерегуларности пријавени од повеќе работници. Злоупотребувајќи ја вонредната состојба, работодавачите почнале масовно да им ги откажуваат договорите за вработување на цели групи работници, а онаму каде што можеле, влијаеле врз нив за спогодбено престанување на работниот однос. На дел од работниците, значително им била намалена платата. Во март, Агенцијата за вработување во Охрид добила пријави за одјавувања на околу 3000 вработени во текстилните фабрики, фабриките за производство на обувки, хотелите и рестораните.³⁵

Според податоците евидентирани во Агенцијата за вработување во периодот по 11 март, а заклучно со 31 август 2020 година вкупниот број невработени лица во државата по основ на прилив од работен однос изнесувал 12.580 лица.³⁶ Истовремено во Хелсиншкиот комитет биле регистрирани 197 пријави за прекршувања на работничките права што опфатиле приближно 2723 работници, од кои 99 пријави се однесувале на: отпуштања на работници (44 пријави, 460 работници), принудно спогодбено престанување на работниот однос (39 пријави, 323 работници), непродолжување на договорите на определено време (10 пријави) и непродолжување на договорите на определено време на бремените работнички (6 пријави).³⁷ Овие податоци неизбежно ја наметнуваат потребата од разгледување на влијанието што овие пакет економски мерки и нивната имплементација го имаа врз работничките права, притоа земајќи ја предвид и родовата димензија.

.....
34 Уредба со законска сила за финансиска поддршка на работодавачите погодени од здравствено-економската криза предизвикана од коронавирусот Covid-19, заради исплата на платите за месеците април и мај 2020 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.93/2020).

35 Алсат, „[Охрид, зголемен број отпуштања од работа поради ковид-19](#)“ (март 2020).

36 Агенција за вработување на Република Северна Македонија, „[Преглед на евидентирани лица во Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија](#)“ (август 2020).

37 Хелсиншкиот комитет за човекови права, „[Работничките права во време на коронавирусот – сумирани податоци](#)“ (јули 2020).

Отпуштања од работа

И покрај потребата од солидарност и заедништво за време на една ваква криза, многу работодавачи прибегнаа кон откажување на договорите за вработување од деловни причини. Некоректниот однос на работодавачите кон своите вработени и асиметричната моќ меѓу нив, беа уште еднаш потврдени преку примерот на Друштвото за трговија и услуги КАСТ ИНВЕСТ ДОО Скопје.³⁸ Таму, работодавачот усно им ги откажал договорите за вработување од деловни причини на 120 вработени, кои биле известени дека ќе се отвори стечајна постапка за друштвото. Отказното решение не содржело никакво образложение за деловните причини поради кои им биле откажани договорите. Работодавачот, спротивно на Законот за работните односи,³⁹ не започнал постапка на консултации со претставниците на работниците, најмалку еден месец пред почетокот на колективното отпуштање ниту пак ги обезбедил работниците со сите релевантни информации заради постигнување договор.⁴⁰ Работодавачот не доставил ниту известување до службата надлежна за посредување при вработување во врска со планираните колективни отпуштања и за консултациите со претставниците на работниците.⁴¹ Следствено, работниците не биле запознаени со начинот на спроведување и текот на постапката за откажување на нивните договори за вработување од деловни причини, па оттаму и не можеле соодветно да ги заштитат своите работнички права и правни интереси. Дополнително, работодавачот не го навел ни минималниот отказан рок кој важи во случај на колективни отпуштања.⁴² Дел од работниците воопшто не добиле отказно решение на коешто би можеле да вложат приговор. Покрај приговори, работниците поднесоа и кривична пријава до надлежното јавно обвинителство за повреда на правата од работен однос, преку адвокат ангажиран од Хелсиншкиот комитет за човекови права.

.....
38 Хелсиншки комитет за човекови права, „[Месечен извештај за човековите права во Република Северна Македонија март 2020](#)“ (април 2020).

39 Законот за работните односи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 62/05, 106/08, 161/08, 114/09, 130/09, 50/10, 52/10, 124/10, 47/11, 11/12, 39/12, 13/13, 25/13, 170/13, 187/13, 113/14, 20/15, 33/15, 72/15, 129/15, 27/16, 120/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 110/19).

40 Член 95 став 2 од [Законот за работните односи](#).

41 Член 95 став 6 од [Законот за работните односи](#).

42 Член 88 став 2 од [Законот за работните односи](#).

Намалување и/или неисплаќање на платите

По првите месеци од кризата, покрај тоа што се намалуваа пријавите за отпуштања од работа, растеше бројот на пријави од работници на кои платата не им била исплатена или им била намалена дури и за 50 проценти, незаконски повикувајќи се на институтот „виша сила“. Министерството за труд и социјална политика даде свое толкување на членот 112 од Законот за работните односи. Според Министерството, работникот има право на надоместок на платата за целото време на отсуство, а висината на надоместокот е различен за различни ситуации. Имено, Министерството укажа на тоа дека за да не дојде до отпуштање на работниците, под одредени околности, работниците можат да го користат институтот „принуден одмор“ со надоместок на плата во износ од 70 проценти. Дополнително, Министерството го толкува институтот „виша сила“ како ситуација во која заради спречување на ширење на коронавирусот, целосно беше забранета работата на правните субјекти во одредени дејности – оттаму и работодавачите можат да ја користат одредбата од членот 112 став 7 од Законот за работните односи за периодот додека не постојат можности за работа и да им исплаќаат на работниците надоместок во висина од 50 проценти од платата.⁴³

Во оваа насока, неизбежно е да се напомене дека Уставот на Република Северна Македонија, како највисок правен акт, предвидува дека единствено Собранието е надлежно за автентично толкување на законските одредби.⁴⁴ Ваквото толкување особено загрижува ако се има предвид целта на постоењето на институцијата Министерство за труд. Имено, ова министерство постои за да обезбеди и да воспостави безбедни, фер и хармонични практики и политики за работниците на работното место, што се од суштинско значење за општествената и за економската благосостојба. Објавата за толкувањето на оваа одредба во моментот на изготвување на овој труд е тргната од веб-страницата на Министерството.

Сојузот на синдикатите на Македонија (ССМ) реагираше дека одлуките на Владата со кои целосно се забрани работата на правните субјекти во одредени дејности, а заради спречување на ширењето на коронавирусот, не

43 Правдико, „МТСП: Надоместок на плата на работниците, за време на принуден одмор и отсуство од работа поради виша сила“ (април 2020), последно пристапено на 13.10.2020 година.

44 Член 68 став 1 алинеја 2 од Уставот на Република Северна Македонија.

претставуваат виша сила.⁴⁵ Оттука, Хелсиншкиот комитет и ССМ побараа Владата да донесе уредба со која ќе уреди дека платите на работниците нема да може да се намалуваат повеќе од 20 проценти за време на оваа криза, како што е дефинирано со Општиот колективен договор (ОКД) за приватниот сектор во областа на стопанството.⁴⁶ Во овој случај ОКД за приватниот сектор содржи одредби кои предвидуваат поповолни права за работниците од Законот за работните односи и тие треба да се применуваат.⁴⁷

Хелсиншкиот комитет регистрираше 39 пријави кои опфатија 912 работници на кои не им била исплатена или им била намалена платата. Дополнително, со неисплаќањето на платите и придонесите огромен број работници и нивните семејства беа оставени без здравствено осигурување, во еден од најкритичните моменти по здравјето на луѓето.

Без здравствено осигурување во услови на пандемија

Ударот од економската и здравствена криза што го доживеаја работниците по нивниот квалитет на живот и егзистенција се забележува и од безизлезните ситуации во кои секојдневно се наоѓа еден македонски работник. Таков е и примерот на работничка во конфекција која неколку пати по ред имала позитивен тест на коронавирус и била принудена да остане дома поради спреченост да ги извршува своите работни задачи на работното место. Работните задачи на текстилната работничка биле од таква природа што не можат да се изведуваат од дома, па таа немала друг избор освен да отвори боледување за овие денови кога била спречена да работи. За разлика од други работници кои можат да работат и од дома, за текстилната работничка боледувањето било единствен начин да го оправда своето отсуство. Во спротивно работничката би продолжила да оди на работа за да не добие отказ,⁴⁸ но тоа ќе значело прекршување на решението за лекување и изолација во

45 Сојуз на синдикати на Македонија, „[Реакција на ССМ на толкувањето на Законот за работните односи од страна на МТСП за исплата на висината на надоместок на плата](#)“ (2020).

46 Хелсиншки комитет за човекови права, „[Барања до Владата за заштита на работниците и сиромашните](#)“ (април 2020).

47 Со договорот за вработување, односно со колективен договор може да се одредат правата, кои за работниците се поповолни, отколку што ги определува овој закон. – Член 12 став 3 од [Законот за работните односи](#).

48 Работодавачот може на работникот да му го откаже договорот за вработување без отказан рок ако работникот неоправдано изостане од работа три последователни работни дена – Член 82 став 1 точка 2 од [Законот за работните односи](#).

домашни услови издадено од Државниот санитарен и здравствен инспекторат.

Работодавачот ѝ исплатил надоместок на плата за спреченост на работа поради болест и медицинско лекување за првите денови од боледувањето согласно неговата законска обврска, но Фондот за здравствено осигурување го одбил нејзиното барање за надоместок на плата за останатите денови, поради тоа што не го исполнувала условот да работи најмалку шест месеци непрекинато кај работодавачот. Во овој случај, покрај тоа што ова заболување согласно Правилникот за листата на професионални болести е третирано подеднакво со сите останати ситуации на спреченост за работа, треба да се има предвид дека ова е пандемија со каква што досега се немаме соочено.

Ширењето на вирусот е опасност за целото општество и сите работници, па како такво е различно од која било друга болест која го засега лично работникот. Затоа, не смее да биде прифатливо работникот да треба да избере дали ќе остане дома без никаков надоместок и со загрозува егзистенција или да продолжи да оди на работа и да ги загрозува своите соработници, што воедно претставува кривично дело и е казниво согласно Кривичниот законик. При одлучувањето за здравственото осигурување на едно лице, што истовремено значи и одлучување за неговиот живот, секогаш мора да се има предвид специфичноста на ситуацијата во која се наоѓаат работниците во моментот. Правните акти не смеат да бидат толкувани тесно во ситуација која сама по себе е преседан.

Прекарните работници и работниците со договори за вработување на определено време

Уште две категории лица останаа незаштитени во целата оваа кризна ситуација - прекарните работници (хонорарците, фриленсерите и слично) и работниците со договори за вработување на определено време. Прекарните работници се подложни на специфична форма на експлоатација, затоа што тоа се луѓе што реално се во работен однос, но Законот за работните односи не ги препознава како работници.⁴⁹ На овој начин тие остануваат надвор од

49 Марилен Демири, „[Студентите и прекаријатот](#)“ (март 2020).

(претпоставената) заштита што на останатите работници им ја нуди Законот за работните односи. Прекарните работници најчесто работат врз основа на договори за дело, ангажман, услуги и слично, па оттаму ним Законот не им „доделува“ пензиско и здравствено осигурување, ниту пак права кои за останатите работници произлегуваат од договорот за вработување.⁵⁰ Ова значи дека оние кои „само“ физички се работници во услови на здравствена криза немаат здравствено осигурување, а дополнително немаат ни гаранција дека ќе бидат исплатени за трудот и во секој момент можат да останат без работа.⁵¹ Хелсиншкиот комитет побара да се обезбеди заштита и соодветна финансиска поддршка во кризниот период за оваа категорија на загрозени работници, кои се без социјално и здравствено осигурување.

Втората група работници се изигрувани од несовесните работодавачи кои одлучуваат дека повеќе немаат потреба од нив, па по истекот на определеното време за кои се склучени, не им ги продолжуваат договорите за вработување. Во 2018 година 25.8 проценти од вработените биле ангажирани преку договори на определено време, што значи дека секој четврт работник во Македонија е вработен со ваков вид на договор.⁵² Злоупотребата на моќта што ја имаат работодавачите врз работниците чии договори на определено време истекуваат за време на економска криза од овие размери, претставува значителен удар за егзистенцијата на една од најранливите категории работници.

Трет пакет економски мерки

Во периодот од март до јуни, најмалку 323 работници биле принудени да потпишат спогодби за раскинување на договорите за вработување.⁵³ На овој начин, ним им беше оневозможен каков било пристап до заштитен механизам и тие останаа да се борат за „гола“ егзистенција на маргините на општеството. Уште еден удар за нив е неможноста да остварат паричен надоместок во случај на невработеност поради тоа што работниот однос им престанал спогодбено. Како реакција на ова, а со оглед на тоа што првичните владини мерки не успеаја да ги заштитат работниците, Хелсиншкиот комитет и десетина синдикати и други

.....
⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Вилдан Дрпљанин, „[Невидливи работници](#)“ (октомври 2020).

⁵² Здравко Савески, „[Договорите на определено време – алатка за изнудување покорност](#)“ (март 2020).

⁵³ Хелсиншки комитет за човекови права, „[Работничките права во време на коронавирусот – сумирани податоци](#)“ (јули 2020).

организации доставија сет од барања до Владата со соодветни конкретни предлози за реализирање на секое од нив.⁵⁴ Притоа, беше побарано правото на паричен надоместок за невработени лица додека трае кризата да можат да го остваруваат и лица на кои работниот однос им престанал со сопствена изјава, спогодбено или поради наводно нарушување на дисциплината. Воедно, синдикатите и здруженијата на граѓани побараа да не се дава финансиска поддршка на фирми кои имаат отпуштено работници од почетокот на март.

Владата ја презентираше мерката „Паричен надоместок за сите лица кои останале без работа од 11 март до 30 април 2020“ како усогласување со барањата на синдикатите и граѓанските здруженија. Со оваа мерка, беше предвидено дека сите лица кои ја изгубиле својата работа вклучувајќи ги и оние кои го прекинале својот работен однос преку писмена изјава, спогодбено или добиле отказ од работодавачот ќе добиваат паричен надоместок од Агенцијата за вработување. Мерката опфати најмалку 8000 работници чијашто егзистенција беше сериозно загрозувана, затоа што беа оставени без единствениот основ по кој остваруваат примања.

На почетокот на април, Владата донесе Уредба за финансиска поддршка на работодавачите од приватниот сектор погодени од кризата, за исплата на платите за месеците април и мај 2020 година. Беше предвидено дека работодавачот кој користел финансиска поддршка за исплата на плати не смее да го намали бројот на вработени до септември 2020 година.⁵⁵ На крајот на месецот, Владата ја промени оваа Уредба и го намали рокот за неотпуштање работници за два месеци, односно работодавачите не смееја да го намалат бројот на вработени до јули 2020 година.⁵⁶

Непосредно по овие промени, министерката за финансии Нина Ангеловска, соопшти дека на фирмите што користат државна финансиска поддршка за исплата на плати ќе им биде дозволено да отпуштат до 15 проценти од нивните вработени. Како резултат на здружените реакции на граѓанскиот сектор и синдикатите, во мај, оваа Уредба беше заменета со нова. Измените предвидуваа дека работодавачот кој ќе користи финансиска поддршка за исплата на плати,

54 Хелсиншки комитет за човекови права, „[Барања до Владата за заштита на работниците и сиромашните](#)“ (април 2020).

55 Уредба со законска сила за финансиска поддршка на работодавачите погодени од здравствено-економската криза предизвикана од корона вирусот Covid-19, заради исплата на платите за месеците април и мај 2020 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.93/2020).

56 Уредбата со законска сила за финансиска поддршка на работодавачите погодени од здравствено-економската криза предизвикана од корона вирусот Covid-19, заради исплата на платите за месеците април и мај 2020 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.111/2020).

не смее да има намален број на вработени во месеците април и мај 2020 година, како и два месеци потоа, заклучно со месец јули 2020 година.⁵⁷

Злоупотреба на трите пакети економски мерки

Според податоците на Управата за јавни приходи 281 работодавач што во април примиле финансиска поддршка во износ од 9.995.565 милиони денари (околу 162.3000 евра), не ја исполниле обврската за исплата на плата за 722 вработени. Во мај, 427 работодавачи не им ги исплатиле платите на 984 вработени, иако добиле финансиска поддршка во износ од 13.698.998 милиони денари (или 222.430 евра). Други компании им ја скратиле минималната плата на 52.465 работници и на нивните сметки исплатиле 1.5 милиони евра помалку.⁵⁸ Управата за јавни приходи им доставила опомена за неисплатени плати на работодавачите кои користеле финансиска поддршка, а не извршиле исплата. Исто така, на овие работодавачи им биле изречени прекршоци, а Управата, во соработка со Државниот инспекторат за труд, спровела постапки против работодавачите за враќање на добиените финансиски средства во целост.

Целта на државната финансиска поддршка утврдена со владината уредба за справување со кризата предизвикана од Ковид-19 беше да се зачуваат работните места на работниците, а не работодавачите незаконски да профитираат на нивниот грб за време на најголемата здравствена, социјална и финансиска криза на денешницата.⁵⁹ Оттука, опасноста од злоупотреба ќе биде присутна сè додека финансиските мерки за помош и поддршка на работниците им се исплаќаат на работодавачите, наместо директно на работниците.

.....
57 Уредба со законска сила за изменување и дополнување на Уредбата со законска сила за финансиска поддршка на работодавачите погодени од здравствено-економската криза предизвикана од коронавирусот Covid-19, заради исплата на платите за месеците април и мај 2020 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.113/2020).

58 Управа за јавни приходи, [„Анализа за искористеност на мерката за финансиската поддршка за исплата на плата за април и мај 2020“](#) (јули 2020).

59 Хелсиншки комитет за човекови права, [„Кривична одговорност за фирмите кои користеле државна финансиска поддршка, а не им исплатиле плати на своите вработени“](#) (јули 2020).

Четврт пакет економски мерки

Во текот на август и септември, Владата најавуваше дека одржува редовни состаноци со стопанските комори, организациите на работодавачите, синдикатите, универзитетските професори и практичарите, со цел носење на четвртиот пакет економски мерки.⁶⁰ На 27 септември беше усвоен овој пакет како продолжение на претходните три, а неговата целокупна вредност беше проценета на 470 милиони евра. Пакетот мерки беше насочен кон овозможување директна финансиска поддршка, помош за ликвидноста на приватниот сектор и стимулирање на претпријатијата за враќање и задржување на работниците на работните места.⁶¹ Како дел од овој пакет, беа донесени мерки што се однесуваа на повеќе категории на граѓани и компании.⁶² Една од нив беше мерката за поддршка на компаниите за исплата на плати на вработените за месеците октомври, ноември и декември. Новината кај оваа мерка беше тоа што поддршката треба да биде скалесто одредена, согласно падот на приходите кај претпријатијата - колку е поголем падот на приходите, толку поголема ќе биде поддршката од државата за исплата на платите.⁶³

Претставниците на стопанските комори во земјата беа задоволни што и овој пат беа вклучени во креирањето на мерките и што Владата прифати голем број од нивните предлози во овој четврт пакет економски мерки.⁶⁴ За разлика од нив, потребите на работниците што беа рефлектирани во барањата на синдикатите и граѓанските организации⁶⁵ и во овој пакет мерки не беа земени предвид. Финансиските мерки што навидум се наменети за помош и поддршка

60 МИА – Медиумска информативна агенција, [„Заев: со четвртиот пакет мерки опфатени најсиромашните, стимулативна мерка е и враќање на отпуштени работници“](#) (септември 2020).

61 Влада на Република Северна Македонија, [„Од 6-тата седница на Владата: Усвоен четвртиот сет економски мерки за ревитализирање на економијата во услови на КОВИД-19; Донесена Уредба за начинот на организирање и реализирање на наставата во вонредни околности во основните и средните училишта“](#) (септември 2020).

62 Беше усвоена мерка што предвидуваше дека самохраните родители, пензионерите со пензии до 15.000 денари, невработените лица што се пасивни баратели на работа, самостојните уметници, филмски работници, културни работници, естрадни уметници и студентите ќе добијат платежни картички во износ од 6000 денари. Влада на Република Северна Македонија, [„Платежни картички за граѓаните за поголема потрошувачка и за развој на домашните економски дејности“](#) (октомври 2020).

63 Влада на Република Северна Македонија, [„Поддршка за исплата на плати, која продолжува да важи и за последниот квартал од годината, односно и за месеците октомври, ноември и декември“](#) (октомври, 2020).

64 Влада на Република Северна Македонија, [„Стопанските комори задоволни од мерките предвидени во четвртиот пакет за поддршка на компаниите и граѓаните и што голем број од нивните сугестии и предлози се прифатени“](#) (септември 2020).

65 Хелсиншки комитет за човекови права, [„Кривична одговорност за фирмите кои користеле државна финансиска поддршка, а не им исплатиле плати на своите вработени“](#) (јули 2020).

на работниците, повторно не им се исплатени директно ним, а со тоа останува реална опасноста од нивна повторна злоупотреба.

ЗАКЛУЧОК

Ниту еден од донесените пакети економски мерки не ги рефлектирале потребите на работниците ниту пак овозможи заштита на работничките права од злоупотреба при нивната имплементација. Целта на државната финансиска поддршка за справување со кризата предизвикана од Ковид-19 беше да се зачуваат работните места на работниците, а не работодавачите незаконски да профитираат на нивниот грб за време на најголемата здравствена, социјална и економска криза на денешницата. Сепак, регистрираните податоци на Хелсиншкиот комитет покажуваат дека од март до јуни без работа останале 799 работници,⁶⁶ а Агенцијата за вработување брои 12.580 лица заклучно со август.⁶⁷ Токму поради ова, сè додека финансиските

66 Хелсиншки комитет за човекови права, „[Работничките права во време на коронавирусот – сумирани податоци](#)“ (јули 2020).

67 Агенција за вработување на Република Северна Македонија, „[Преглед на евидентирани лица во Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија](#)“ (август 2020).

мерки за помош и поддршка на работниците им се исплаќаат на работодавачите, наместо директно на работниците, постои опасноста од нивна злоупотреба.

И покрај тоа што дел од барањата на граѓанските организации и синдикатите беа земени предвид, гледано во целина, работниците не беа вклучени во процесите на носење одлуки и мерки за справување со кризата, кои имаа директно влијание врз нивната егзистенција. Па, така дури и кога мерките до одреден степен беа сензитивни (на пример, мерките за ослободување одредени категории работници), работодавачите наоѓаа начини да ги заобиколат и да ги злоупотребат на штета на работниците, што доведе до зачестени повреди на работничките права. Пријавите во Хелсиншкиот комитет од март до јуни говорат за 912 работници на кои овој период им била намалена или воопшто не им била исплатена платата.⁶⁸ Дополнително, 1022 работници се соочиле со прекршување на владините мерки за ослободување работници.⁶⁹ На овој начин, мерките придонесоа кон продлабочување на нееднаквостите меѓу работниците и работодавачите.

Освен генералната слика што го прикажува уназадувањето на работничките права воопшто, не може да се занемари значително посилниот ефект што оваа криза го имаше врз жените. Секторите кои се најпогодени од кризата, а каде што истовремено се случуваат најголем дел од прекршувањата, се оние сектори каде најголем дел од вработените се жени. Впрочем, ова е видливо и во пријавите за прекршувања на работничките права во Хелсиншкиот комитет од март до јуни – 70 проценти од вкупниот број пријави биле поднесени од жени.⁷⁰ Сето ова укажува дека освен социјалните нееднаквости, кризата и несоодветното справување со неа го продлабочија дополнително родовиот јаз во државата.

Овој осврт може да се искористи како придонес за понатамошно креирање препораки за заштита на работничките права во една ваква криза и да се земе како појдовна точка при формирање идни мерки за справување со кризата, со целосна вклученост на работниците во овој процес. Анализираниите податоци ги

68 Хелсиншки комитет за човекови права, „[Работничките права во време на коронавирусот – сумирани податоци](#)“ (јули 2020).

69 Ibid.

70 Ibid.

претставија повредите на работничките права и родовите нееднаквости како резултат на мерките и нивната имплементација и неизбежно ја наметнуваат потребата од вложување напори за структурна промена и системски пристап кон решавање на проблемите во овие аспекти од општественото живеење и по завршувањето на здравствената криза.

British Embassy
Skopje

ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА
ПРОДУКТИВНОСТА
ПРЕКУ ПОДОБРУВАЊЕ
НА ЗАКОНСКАТА РАМКА
ЗА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ
ВО МАКЕДОНИЈА

